

nuel szegedi főrabbit, dr. Löw Sámuel főorvost, Sándor Pál nemzetgyűl. képviselőt, dr. Déri Ferenc volt alpolgármestert, dr. Réthi Mór műegy. tanárt, Berzeviczy Albert, az Akadémia elnöke kimentette távollétét. Lazarus Adolf főkantort erre az alkalomra szerzett 23. zsoltára után dr. Hevesi Simon főrabbi mondott magasszárnyalású gyászbeszédet. Hevesi így szólt:

— Még csak hetek multak el, — ugymond — hogy a komor gyászszekér a tudósok fejedelmének koporsójával a templom elé hajtott. A szentély ajtai kinyitottak, az örök mécs világossága göröiát font a koporsó köré. Hetek multak el, de a gyász, a szomorúság súlyosan megüli szívünket, az emberek legjobbjáért, tudósok legnagyobbikáért, Goldziher Ignácért. Emlékezzünk rá, akiről soha meg nem feledkezünk és akiről évszázadok késő napjaiban is beszélni fognak. De vajjon, ha Goldziher Ignácól beszélünk, kit magasztalunk, a zsidót, a tudóst, a tanárt, a bölcselőt? Goldziher Ignác különleges nagy zsenialitása egész kultúrákat tudott egybefoglalni, összehasonlítani és megmagyarázni. Kultúrákat tekintett át és kimutatta egymásra való hatásukat. Kultúrákat úgy elemzett, mint vegyész a lombikjában foglalt kémiai szereket. Goldziher Ignác az orientalista tudományoknak hasonlíthatatlan mestere volt. Ismerte az asszír írás titkait, a kelet ókori népeinek jogát, írásait és történeteit. Nem volt mondat, fragmentum, amely ismeretlen maradt volna mindent kifürkésző talentuma előtt. Nagy volt az orientális tudományban, akárcsak Bukhari, aki mindent tudott, ismert minden tantételt. Ennek a Bukcharinak nagy híre elterjedt az akkori világ minden tudósa előtt és Bukhari egyszer a keleti tudósok egyik centrumába érkezve, tudásának fényes próbáját adhatta. Ezek a tudósok elhatározták, hogy megvizsgáztatják Bukharit, ismer-e minden tantételt. Valamennyi tudós fölemlített egy-egy tantételt, más-más fragmentumot fűzve hozzá. Bukhari nyíltan kimondotta, ezt nem ismerem, ezt se ismerem és amikor elfogytak a kérdések, elmondotta a tantételeket az azokhoz fűződő magyarázatokkal, gyönyörű rendszerbe foglalva a tudományt. Ilyen volt Goldziher Ignác tudománya is. Ismerte a keleti vallásokat, eszméiket és ismerte azok történeteit, ismerte az összes eszmetörődékeket, magyarázta a fragmentumok láncsorozatát. Ismerte ezek kultúráját és összehasonlította azokat. Kimutatta a perzsa befolyást az iszlám ritusára, a zsidó befolyást Mohamed tanaira, a török bölcsélet befolyását az arab tudományra és főleg a neoplatonikus bölcsélet és a római jog hatását a mohamedánus vallás törvényeire. Kimutatta a budhizmus befolyását az iszlámra, a tudós őszinte és igaz objektivitásával és tárgyilagosságával. Elmondhatjuk, hogy tudásának és tudományos rendszerének az alapja az volt, hogy ifjkorában megszerezte magának a tudományos kutatáshoz való képet. Kifejlődött előtte a kép, amint a Szentírásból kifejlődött a Misna, a Misnából a Talmud, miként fejlődött a Talmud hatása alatt a kommentátorok irodalma s miként helyezkedett a zsidó eszmevilágban egyik réteg a másikra. Ennek alapján építette föl az iszlám és arab tudomány rendszerét. Megpróbálta a keleti tudományokban a germán filológia módszereit alkalmazni.

— Munkáját és nagyságát emelte, hogy filozófiáját a Szentírásból merítette. A kelet problémáinak megfejtésével nemcsak tudományos munkát végzett, hanem nagy politikai missziót teljesített. Nagy munkái abban az időben jelentek meg, amikor a világ nagyhatalmait a Kelet problémái foglalkoztatták. Így magyarázható, hogy nagy fejedelmek és hatalmas államférfiak keresték barátságát és igyekeztek megnyerni őt maguknak. Rá akarták bírni, hogy hagyja el hazáját. Uralkodók kegye, nagy államférfiak barátsága sem vették rá, hogy ithagyja ezt a földet, szeretett magyar hazánkat, amelyet könnyeinkkel és vérünkkel áztattunk.

Ékes szavakkal méltatta ezután Hevesi főrabbi Goldziher tanári működését, a hitközség érdekében kifejtett munkásságát és azt a Dávid és Jonathán viszonyához hasonlatos barátságot, amely a hitközség felejthetetlen emlékü főabbijához, Kohn Sámuelhez fűzte. Méltatta Goldziherben a nagyszívű embert, a jó családapát, a hithű zsidót, Könyvekre fakasztó beszédét héber imával fejezte be.

Goldziher utolsó héber kézírata

Ezt a héber levelet Goldziher klasszikus tolla halála előtt néhány héttel írta Grünwald Lipót héber történetírónak.

Szövege ez

Handwritten Hebrew text in cursive script, likely a letter or note by Goldziher. The text is dense and covers most of the page, with some lines starting with 'Tegnapelőtt'.

„Tegnapelőtt tisztelt meg vele, hogy elküldötte nekem új munkáját, „a Rosenthal-család történetét”. Rendkívül hálás vagyok érte, de még, sajnos, nem jutottam hozzá, hogy megírt tanulmányozzam munkáját. De egyrészt már elolvastam és rendkívül örömmel lapozgattam. Nem akarom tovább is odázní köszönetemet szíves megemlékezéseért. Igaz hive: Jicchok Jehudo Goldziher.“

Mennyit gyűjtött e héten az Egyenlőség

— ADOMÁNYOK. E héten beérkezett hozzánk: Tetszés szerinti kiosztásra: Joel Adolf és fia 200 K, Ismeretlen, Császártöltés 200 K, S. D. 100 K, A. J. 10 K, „Hadifogoly-társaság” 100 K, Frank Henrik, Gyöngyös 200 K, Stamb Sámuel, Mérék 200 K, Weisz Ignác, Várászó 310 K. — Szentföldi nyomorgók részére: Barta Fülöp meir balnéz-pérez 170 K, Ormadó Andor 20 K, Welsz Pálné, Hatvan 100 K, Reiner Udón és neje, Erdőkürt, meir balnéz-pérez 800 K, Keleti Aladárné 120 K, Benedek Gyula, Ertény 100 K. — Zsidó vak katonák részére: Dióssi Kató és Dani, Rákospalota, édesanyjuk elhunyt alkalmából 50 K, Rotschild Vilmosné, Kadarkút 500 K, Reich Klári, Jász Kisér 50 K. — Zsidó vakok intézete részére: Breiten Emil 50 K, G. B., Nagydorog 100 K. — Zsidó egyetem részére: Rex Ignác, Hódmezővásárhely 200 K. — Zsidó leányváros részére: Gajári Lipót, Császártöltés 100 K, id. Klein Lajos, Törökszentmiklós 500 K, G. B., Nagydorog 100 K, Benedek Gyula, Ertény 100 K. — Magyar zsidó főiskolai hallgatók részére: Dr. Spitzer József, Veszprém 100 K, Jurányi Ernő, Szár (templomadomány) 500 K. — Béna rabbi részére: Keleti Gyuláné 50 K. — Külföldön élő magyar zsidó főiskolai hallgatók részére: Gyűjtés Varga Margit és Feldmann Frigyes eljegyzése alkalmából dr. Weisz Mór rabbi utján 1510 K, Miszkolci orth. izr. hitközség templomadományok. Hozzájárultak: Dr. Forgács Dezső hitk. titkár 200 K, dr. Halmos Géza, hitk. elnök 1000 K, Drucker Géza, Budapest 1000 K, Hoffmann Lajos 1000 K, Klein Lajos 1000 K, összesen 4200 K, A. B. és H. E. 100 K, Hamburger Ilona fogaságban meghalt édesapja és kis testvérei lelki nyugalmaért 100 K, „Haladás” imaház 2000 K, Neumann Manó, Békéscsaba 100 K, G. B. 100 K, Klein Andor, Mátészalka 500 K, Rex Ignác, Hódmezővásárhely 200 K, Langfelder Ilonka, Úrkény 100 K. — Orsz. izr. patronázs-egyesület javára: Kelemen Irma 50 K, Kertész Miksa 25 K, özv. Balogh Samuné, Keszthely 50 K. — Zsidó nélkülföldi internáltak részére: Kellermann Adolf, Kecskemét 100 K, Weil Tibor, Hatvan 100 K, Braun Vilmosné édesanyja elhunyt alkalmából 50 K, Weisz Pálné, Hatvan 50 K, Gajári Lipót, Császártöltés 100 K, G. B. 100 K. — Szegény zsidó tanulók részére: Gajári Lipót, Császártöltés 100 K. — Zsidó hadiözvegyek és árvák részére: Reich Klári, Jász Kisér 50 K, Gajári Lipót, Császártöltés 100 K. — Zsidó menza részére: Klein Andor, Mátészalka 1000 K, Breuer Sándor 250 K, Schמידeg Herman 200 K. — A solti vértanu özvegy részére: Pudler Bernát. Kőbánya 100 K. — Művelési Húszár részére: Neumann Manó, Békéscsaba 100 K. — Nyomorba jutott családoknak: Breiten Emil 50 K. — Klausz Imre sirmetékeire: Langfelder Ilonka, Úrkény 50 K. — Éhező zsidó gyermekek javára: Kemberger